

Marta Hirn

Amanuensen vid Nationalmuseums historiska avdelning, dess bildarkivs mångåriga tjänare, fil. dr h.c. Marta Hirn avsömnade i Helsingfors en tidig vårdag, den 5 maj 1995, i en ålder av 91 år.

Marta Hirn var född i Paris 7.11.1903, där hennes föräldrar då hade sitt hem och där fadern, sedermera professorn i estetik och litteraturhistoria, Yrjö Hirn bedrev forskningsarbete. Marta Hirn var bara 19 år gammal då hon fick en arbetsplats vid Nationalmuseum, där hon sedan i årtal verkade som biträdande amanuens efter det arbetsuppgifterna blev allt mer krävande. Enligt Marta Hirns egen berättelse erhöll hon arbetsplatsen för att hennes far på Senatstorget hade träffat intendenten vid Nationalmuseum, fil. dr K.K. Meinander och av denne hört sig för huruvida det måhända fanns något arbete i Nationalmuseum för en dotter som inte visade några speciella intressen och då familjen inte heller riktigt visste vad hon borde företa sig. Under krigsåren erhöll Marta Hirn dispens så hon kunde börja studera vid Helsingfors universitet. Efter att ha avlagt filosofie kandidatexamen år 1947 gjorde hon sig behörig för en amanuens tjänst, till vilken hon förordnades på ordinarie stat 1949 och från vilken hon gick i pension i slutet av år 1970. Marta Hirn promoverades till filosofie doktor honoris causa vid Helsingfors universitet våren 1969.

Marta Hirn blev medlem av Finska Fornminnesföreningen 1927; år 1960 kallades hon till arbetande ledamot.

Marta Hirn gjorde sin livsgärning vid bildarkivet vid Nationalmuseets kulturhistoriska avdelning (senare Museiverkets kulturhistoriska avdelning). Arkivet hade initierats av K.K. Meinander, men som ett resultat av Marta Hirs decennielånga systematiska insats utvecklades den anspråkslösa bildsamlingen till landets mångsidigaste och mest betydande bildarkiv, som förutom grafik, teckningar och fotografier omfattade en enorm personhistorisk databank.

Den publikationsverksamhet som Marta Hirn inledde år 1934 hänförde sig också till största delen till bildarkivets material, grafik, illustrationer och fotografier med motiv från Finland samt personhistoriskt material. Hennes pro gradu-arbete »*Finland framställt i Teckningar*» (publicerad 1949, HLS 26, SLS 330) var den första omfattande översiktsframställningen av grafik över Finland, av vilken utgavs en illustrerad nyutgåva år 1988 (SLS 551). Marta Hirs första historiska bildverk var *Runeberg och hans värld* (1937), till vilken Yrjö Hirn hade skrivit texten. Det unika i Finlands kultur- och arkitekturhistoria lyfte Marta Hirn förtjänstfullt fram i bildverket *Sveaborg genom två sekler* (1948), om vilket Lars Pettersson i sin recension i Suomen Museo 1949 skrev: »...Marta Hirs bok är just med avseende å dessa saker mer än ett bra bildverk. Den är ett grundläggande dokument, som utvisar vilken central position Sveaborg hade för hela svenska riket och för Finland.» För den stora allmänheten är Marta Hirn främst känd genom bildverket *Från Bomarsund till Sveaborg* (1956). Under en tid då illustrationer ofta föraktades, då förläggarna godtyckligt beskar små svartvita bilder och då bildtexterna var bristfälliga var Marta Hirn en outtröttlig förespråkare för bildens rättigheter. En katalog över Marta Hirs litterära produktion ingår i *Finskt Museum 1984*.

Då man diskuterade med Marta Hirn kände man ofta historiens vingslag. Hon hade redan i barndomshemmet vuxit till insikt om det viktiga i att verka för kulturlivet i Finland och hon hade personligen träffat många av dess stora bärare. Hon kunde erinra sig hur ungdomen schasades bort från sittplatserna reserverade för honoratiores vid Finlands museiförbunds stiftande möte i Nationalmuseum 1923 eller humoristiskt beskriva Ville Vallgrens spexiga uppträdande vid medborgarfesten 1934 i Borgå efter det Albert Edelfelts byst avtäckts. I Marta Hirs berättelser – liksom även i hennes skriftliga framställningar – kunde stundom skönjas en diskret fäbless för situationskomik och absurda detaljer.

Som människa var Marta Hirn sällsynt vidsynt och i sitt förhållande till andra människor intresserad men finkänslig. Hon var alltid redo att dela med sig av sitt kunnande och sina forskningsresultat till yngre arbetskamrater. I angelägenheter som berörde hennes egen person var hon däremot till den grad anspråkslös, skyende publicitet, att promoveringen till hedersdoktor vid Helsingfors universitet gjorde henne rent av förskräckt: »Inte är jag ens student!».

Vännerna och arbetskamraterna ihågkommer Marta Hirn med högaktning och saknad.

Marketta Tamminen